

دانشگاه علوم پزشکی و توانبخشی

مرکز تحقیقات
توانبخشی اعصاب اطفال

Pediatric Neurorehabilitation
Research Center

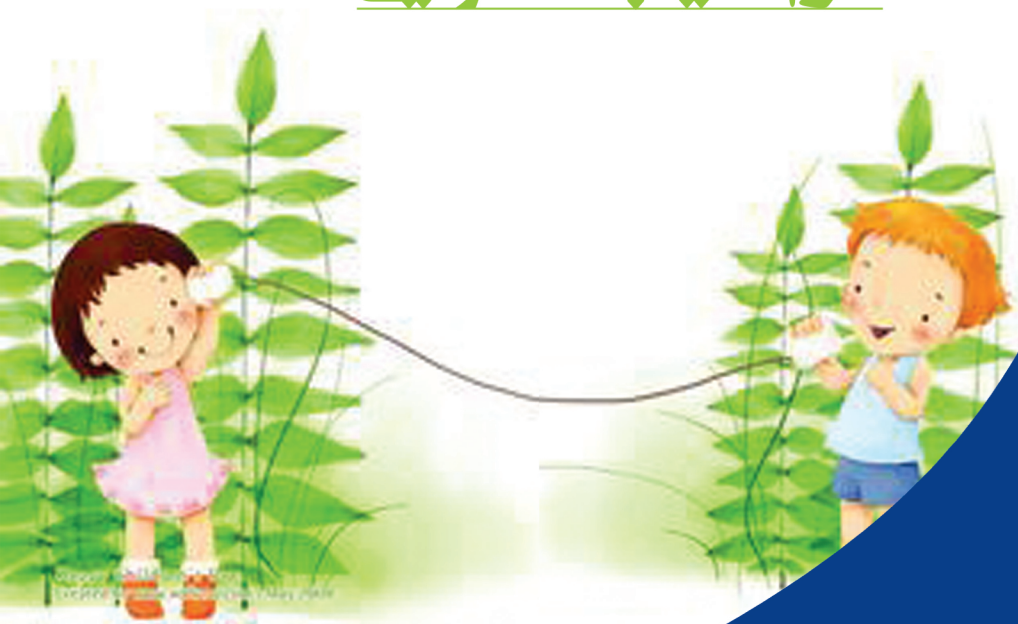
دانشگاه علوم پزشکی و توانبخشی

مداخله زودهنگام در آسیب شنوایی

پدیدآورندگان: دکتر روشنگ وامقی و همکاران

مجموعه کتاب‌های راهنمای مداخلات زودرس در اختلالات گفتار و زبان و بلع کودکان

مداخله‌ی زودهنگام در آسیب شنوایی

پدیدآورندگان:

دکتر روشنگ وامقی، دکتر اکبر دارویی، مامک جولایی،
دکتر سعید ملایری، دکتر گیتا موئلی

Early Intervention in Hearing Impairment

BY: Dr. Roshanak Vameghi
Dr. Akbar Darouie
Mamak Joulaie
Dr. Saeed Malayeri
Dr. Guita Movalleli

کتاب حاضر مشتمل بر مروری مقدماتی و کوتاه بر برخی مطالب نظری پیرامون آسیب شنوایی در کودکان و سپس تشریح نسبتاً مفصل و کاملی از مداخلات به هنگام عملی و گام به گام در آسیب شنوایی کودکان، از دیدگاه سه رویکرد اصلی درمانی - توانبخشی، یعنی رویکردهای شنیداری - کلامی، شنیداری - شفاهی، و گفتار نشانه‌دار می‌باشد. در نهایت الگوریتم ارائه شده برای رویکرد به کودک دچار اختلال ارتباطی خوانندگان را بیش از پیش با فرایند و روند صحیح بهره‌برداری از این رویکردها آشنا می‌سازد. پیوست‌های مفید این کتاب نیز بر غنای محتوای آن می‌افزاید.

انتشارات دانشگاه علوم پزشکی و توانبخشی

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۴۴۲-۷۵-۴
قیمت: ۱۵۰۰۰ ریال

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

"مجموعه کتابهای راهنمای مداخلات زودرس در اختلالات گفتار و زبان و بلع کودکان"

مداخله‌ی زود هنگام در آسیب شنوایی

پدید آورندگان:

دکتر روشنگر وامقی - دکتر اکبر دارویی - مامک جولایی

دکتر سعید ملایری - دکتر گیتا موللی

عنوان و نام پدیدآور	: مداخله‌ی زود هنگام در آسیب شنوایی / پدیدآورندگان روشنک وامقی... [و دیگران]؛ [تدوین] مرکز تحقیقات توانبخشی اعصاب اطفال.
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۱۱۷ص: مصور، جدول، نمودار.
فروست	: مجموعه کتاب‌های راهنمای مداخلات زودرس در اختلالات گفتار و زبان و بلع کودکان.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۶۴۴۲-۷۵-۴
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
یادداشت	: پدیدآورندگان روشنک وامقی، اکبر دارویی، مامک جولایی، سعید ملایری، گیتا موللی.
یادداشت	: واژه‌نامه.
یادداشت	: کتابنامه.
یادداشت	: نمایه.
موضوع	: کودکان کم‌شنوا -- توانبخشی
موضوع	: Hearing impaired children -- Rehabilitation
شناسه افزوده	: وامقی، روشنک، ۱۳۴۲-
شناسه افزوده	: دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی
شناسه افزوده	: دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی. مرکز تحقیقات توانبخشی اعصاب اطفال
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۹۵ م۳۷ ک۶/۵ RF۲۹۱
رده‌بندی دیویی	: ۳۶۲/۱۹۸۹۲۰۹۷۸
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۵۸۳۷۲۴

نام کتاب: مداخله‌ی زود هنگام در آسیب شنوایی

پدیدآورندگان: دکتر روشنک وامقی، دکتر اکبر دارویی، مامک جولایی، دکتر سعید ملایری، دکتر گیتا موللی

ویراستار: نرگس مرادی

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۴۴۲-۷۵-۴

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

قیمت: ۱۵۰۰۰ ریال

چاپ اول: ۱۳۹۵

چاپ: ارشیا

ناشر: دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

نشانی: اوین، بلوار دانشجو، خیابان کودکان، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

تلفکس: ۲۲۱۸۰۰۸۱

با قدردانی از همکاری

● صفحه آرا: گروه گرافیکی ارشیا

همه حقوق نشر برای ناشر محفوظ است؛ هرگونه استفاده از متن به هر صورتی در قالب کتابچه، جزوه، تهیه CD آموزشی، تهیه نرم‌افزار، استخراج آزمون، ترجمه به دیگر زبان‌ها و استفاده از مطالب کتاب، اشکال، تصاویر و... بدون اجازه کتبی از ناشر غیر قانونی است.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۷	پیش‌گفتار.....
۹	مقدمه وزارت بهداشت.....
۱۱	گروه هدف.....
۱۱	تعاریف.....
۱۱	الف- آسیب شنوایی.....
۱۱	ب- تربیت شنیداری.....
۱۱	ج- ادراک شنیداری.....
۱۱	د- بازتوانی شنیداری.....
۱۱	ه- تمیز شنیداری.....
۱۲	و- مهارت‌ها (فرایندها)ی شنیداری.....
۱۲	شیوع.....
۱۲	ناتوانی‌های همراه.....
۱۳	طبقه‌بندی.....
۱۳	جدول ۱. درجه‌بندی میزان کم‌شنوایی.....
۱۳	سبب‌شناسی.....
۱۴	علائم بالینی.....
۱۴	ارزیابی و تشخیص.....
۱۵	الف- آزمون‌های ابزاری.....
۱۵	ب- آزمون‌های رفتاری.....
۱۶	مداخلات درمانی.....
۱۷	الف- اصول اولیه.....
۱۷	ب- تیم مداخله.....

جدول ۲. شرح وظایف اعضای تیم مداخله آسیب شنوایی کودکان	۱۸
ج- مراحل مداخله	۱۸
ج-۱- تجویز سمک	۱۸
ج-۱-۱- اهداف	۱۹
ج-۱-۲- فرایند تجویز و فیتینگ سمک در کودکان	۱۹
ج-۲- ارزیابی مهارت‌های شنیداری	۲۰
ج-۳- تصمیم‌گیری برای رویکرد ارتباطی مناسب	۲۰
ج-۳-۱- انواع رویکردهای مداخله‌ی ارتباطی کودک کم‌شنوا	۲۱
ج-۳-۱-۱- روش شنیداری - کلامی	۲۱
الف- اصول و مبانی	۲۲
ب- تکنیک‌های روش شنیداری - کلامی	۲۲
ج- برنامه‌ی زمان‌بندی مداخله‌ی روش شنیداری - کلامی	۲۳
جدول ۳. برنامه‌ی زمان‌بندی مداخله‌ی شنیداری - کلامی مرحله‌ی اول	۲۴
جدول ۴. برنامه‌ی زمان‌بندی مداخله‌ی شنیداری - کلامی مرحله‌ی دوم	۲۵
جدول ۵. برنامه‌ی زمان‌بندی مداخله‌ی شنیداری - کلامی مرحله‌ی سوم	۲۶
جدول ۶. برنامه‌ی زمان‌بندی مداخله‌ی شنیداری - کلامی مرحله‌ی چهارم	۲۸
جدول ۷. برنامه‌ی زمان‌بندی مداخله‌ی شنیداری - کلامی مرحله‌ی پنجم	۲۹
جدول ۸. برنامه‌ی زمان‌بندی مداخله‌ی شنیداری - کلامی مرحله‌ی ششم	۳۰
جدول ۹. برنامه‌ی زمان‌بندی مداخله‌ی شنیداری - کلامی مرحله‌ی هفتم	۳۳
جدول ۱۰. برنامه‌ی زمان‌بندی مداخله‌ی شنیداری - کلامی مرحله‌ی هشتم	۳۴
جدول ۱۱. برنامه‌ی زمان‌بندی مداخله‌ی شنیداری - کلامی مرحله‌ی نهم	۳۶
جدول ۱۲. برنامه‌ی زمان‌بندی مداخله‌ی شنیداری - کلامی مرحله‌ی دهم	۳۸
جدول ۱۳. برنامه‌ی زمان‌بندی مداخله‌ی شنیداری - کلامی مرحله‌ی یازدهم	۳۹
جدول ۱۴. برنامه‌ی زمان‌بندی مداخله‌ی شنیداری - کلامی مرحله‌ی دوازدهم	۴۱
جدول ۱۵. برنامه‌ی زمان‌بندی مداخله‌ی شنیداری - کلامی مرحله‌ی سیزدهم	۴۳
جدول ۱۶. برنامه‌ی زمان‌بندی مداخله‌ی شنیداری - کلامی مرحله‌ی چهاردهم	۴۵
جدول ۱۷. برنامه‌ی زمان‌بندی مداخله‌ی شنیداری - کلامی مرحله‌ی پانزدهم	۴۷
جدول ۱۸. برنامه‌ی زمان‌بندی مداخله‌ی شنیداری - کلامی مرحله‌ی شانزدهم	۴۸
جدول ۱۹. برنامه‌ی زمان‌بندی مداخله‌ی شنیداری - کلامی مرحله‌ی هفدهم	۵۰

جدول ۲۰. برنامه‌ی زمان‌بندی مداخله‌ی شنیداری - کلامی مرحله‌ی هجدهم.....	۵۲
جدول ۲۱. برنامه‌ی زمان‌بندی مداخله‌ی شنیداری - کلامی مرحله‌ی نوزدهم.....	۵۴
جدول ۲۲. برنامه‌ی زمان‌بندی مداخله‌ی شنیداری - کلامی مرحله‌ی بیستم.....	۵۵
ج-۳-۱-۲- روش شنیداری - شفاهی.....	۵۷
الف- اهداف.....	۵۷
ب- اصول و مبانی.....	۵۷
ج- تکنیک‌ها.....	۵۸
د- برنامه‌ی زمان‌بندی مداخله‌ی روش شنیداری - شفاهی.....	۵۸
جدول ۲۳. برنامه‌ی زمان‌بندی مداخله‌ی روش شنیداری - شفاهی (تولد تا ۶ ماهگی).....	۶۲
جدول ۲۴. برنامه‌ی زمان‌بندی مداخله‌ی روش شنیداری - شفاهی (۷ تا ۱۲ ماهگی).....	۶۷
جدول ۲۵. برنامه‌ی زمان‌بندی مداخله‌ی روش شنیداری - شفاهی (۱۳ تا ۱۸ ماهگی).....	۷۲
جدول ۲۶. برنامه‌ی زمان‌بندی مداخله‌ی روش شنیداری - شفاهی (۱۰ تا ۲۴ ماهگی).....	۷۶
جدول ۲۷. برنامه‌ی زمان‌بندی مداخله‌ی روش شنیداری - شفاهی (۲۵ تا ۳۶ ماهگی).....	۷۹
جدول ۲۸. برنامه‌ی زمان‌بندی مداخله‌ی روش شنیداری - شفاهی (۳۷ تا ۴۸ ماهگی).....	۸۲
جدول ۲۹. برنامه‌ی زمان‌بندی مداخله‌ی روش شنیداری - شفاهی (پس از ۴۸ ماهگی).....	۸۳
ج-۳-۱-۳- روش گفتار نشانه‌دار.....	۸۴
الف- اندیکاسیون استفاده از گفتار نشانه‌دار.....	۸۵
ب- توان‌بخشی کودک کم‌شنوا با گفتار نشانه‌دار.....	۸۶
ج- استفاده از گفتار نشانه‌دار در خانواده.....	۸۷
جدول ۳۰- گفتار نشانه‌دار فارسی.....	۸۹
ج-۳-۱-۴- روش‌های اشاره.....	۹۱
الف- اندیکاسیون استفاده از زبان اشاره.....	۹۱
ب- روش‌های اشاره.....	۹۱
الگوریتم رویکرد به کودک دچار اختلال ارتباطی.....	۹۳
منابع.....	۹۹
پیوست‌ها.....	۱۱۵
واژه‌یاب.....	۱۱۷

پیش‌گفتار

اختلال ارتباط، زبان و گفتار در دوران اولیه رشد، پیامدهای منفی زیادی در زندگی فرد به بار خواهد آورد. ماه‌های اول زندگی کودک، دوران بحرانی زبان‌آموزی به حساب می‌آید که در هیچ زمان دیگری، کسب زبان به آن سرعت میسر نمی‌باشد. به تدریج با عبور از این دوره‌ی حساس تکامل گفتار و زبان، از تأثیر مثبت تحریکات محیطی بر رشد و تکامل گفتار و زبان کاسته می‌شود. امروزه یکی از چالش‌های مهم بهداشتی پیش روی جوامع، ارتقاء سلامت کودکان دارای اختلالات گفتار و زبان در دنیایی است که موفقیت‌های فردی و اجتماعی در آن عمدتاً بر پایه مهارت‌های ارتباطی قرار دارد.

شناسایی زودهنگام کودکان در معرض خطر اختلالات تکاملی گفتار و زبان و یا کودکانی که در مراحل ابتدایی تأخیر تکاملی خود قرار دارند، و فراهم نمودن خدمات مداخله به هنگام و پیشگیری ثانویه از معلولیت‌های ناشی از این اختلالات و محدود کردن پیامدهای منفی ناشی از آنها، امری بسیار مهم و ضروری می‌باشد.

علی‌رغم اهمیت تشخیص و مداخله‌ی به موقع برای اختلالات زبانی - کلامی کودکان، متأسفانه این اختلالات در بسیاری از نقاط دنیا و به ویژه در کشور ما ایران، غالباً در سنین حساس و اولیه‌ی زبان‌آموزی، تشخیص داده نشده یا برای درمان و توانبخشی ارجاع به موقع داده نمی‌شوند. از سوی دیگر به نظر می‌رسد که بسیاری از متخصصان مربوطه نیز به اندازه‌ی کافی با تکنیک‌ها و روش‌های مداخله زودرس (زیر ۲ سال) برای اختلالات گفتار و زبان آشنایی ندارند و لذا خدمات مناسب و مؤثر به مراجعان ارائه داده نمی‌شود.

مرکز تحقیقات توانبخشی اعصاب اطفال با همکاری گروه آموزشی گفتاردرمانی دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، در پاسخ به سفارش و با حمایت مالی دفتر سلامت جمعیت، خانواده و مدارس معاونت سلامت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و با هدف فائق آمدن بر بخشی از کاستی‌هایی که در حال حاضر موجب تأخیر در ارائه مداخلات به هنگام، مناسب و مؤثر به کودکان نیازمند مداخلات گفتار و زبان می‌شود؛ یعنی فقدان دستورالعمل‌های علمی، مدون و مبتنی بر شواهد و تجربیات متخصصان زیربط برای

تشخیص و مداخله‌ی زودرس در اختلالات گفتار و زبان کودکان، در سال‌های ۹۲ تا ۹۴ مبادرت به اجرای طرحی با هدف تدوین دستورالعمل‌ها (پروتکل‌ها)ی مدون مداخلات زودرس برای اختلالات تکامل گفتار و زبان کودکان به تفکیک ۷ دسته اختلال مرتبط (اختلالات پیش‌زبانی، اختلالات زبانی، اختلال صدا، آسیب شنوایی، اختلال بلع، ناروانی گفتار و گفتار فلجی) در کودکان ایرانی، نمود. کتاب حاضر، حاصل این تلاش دو ساله است که در درجه‌ی اول بر اساس منابع علمی روز دنیا و در درجه‌ی دوم بر اساس تجربه و اجماع متخصصان ذیربط در مرکز تحقیقات توانبخشی اعصاب اطفال و گروه آموزشی گفتاردرمانی تدوین شده است. امید است با قرار دادن این کتاب (حاوی پروتکل‌های تشخیص و مداخله‌ی زودرس) در اختیار دانشجویان و دانش‌آموختگان رشته‌ی گفتاردرمانی، به خصوص آن دسته افرادی که در اقصی نقاط کشور با نظام تشخیص و مداخلات زودرس تکاملی معاونت محترم سلامت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی همکاری دارند، گامی هرچند کوچک در راستای ارتقاء سلامت کودکان این مرز و بوم برداشته باشیم.

دکتر روشنک وامقی

مجری طرح و رئیس مرکز تحقیقات توانبخشی اعصاب اطفال

شماره: ۱۷۸۲۱ / ۳۰۰ د

تاریخ: ۱۳۹۴ / ۱۰ / ۲۹

پیوست: ندارد

بدینوسیله گواهی می‌شود:

محصول و نتیجه طرح تحقیقاتی تحت عنوان "تهیه و تدوین پروتکل مداخلات زودرس برای اختلالات تکامل گفتار و زبان در کودکان"، که به سفارش دفتر سلامت جمعیت، خانواده و مدارس این معاونت توسط مرکز تحقیقات توانبخشی اعصاب اطفال و گروه گفتاردرمانی دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی در سال ۱۳۹۴ به مجری گری سرکار خانمها دکتر روشنگر وامقی و دکتر فیروزه ساجدی و با همکاری جمعی از اعضای هیات علمی آن دانشگاه برای اولین بار در سطح کشور به انجام رسیده است، در برنامه‌های سلامت کودکان این معاونت به عنوان یک منبع و دستورالعمل علمی برای تدوین مداخلات به هنگام در کودکان خردسال دارای تأخیر تکامل گفتار و زبانی که در نظام سلامت غربال می‌شوند، مورد استفاده قرار گرفته است.

با توجه به خلاء جدی و نیاز مبرم در این زمینه در کشور، و کاربرد و بهره‌برداری که از پروتکل به دست آمده در ارتقای برنامه‌ریزی‌های سلامت محور می‌توان آن را به عنوان «طراحی روش‌ها و خدمات جدید در جهت حل مشکلات و معضلات سلامتی در کشور» که موجب «تغییر در ارائه خدمات بهداشتی - درمانی و ارتقاء سلامت جامعه» خواهد شد، قلمداد نمود.

مراتب جهت اختصاص امتیاز لازم برای ارتقاء علمی نامبردگان در بالا و همکاران (به اسامی سرکار خانمها دکتر فریبا یادگاری، سهیلا شهبهانی، نیکتا حاتمی‌زاده، طلیعه ظریفیان، نیره مهدی‌پور، عطیه اشتری، شوریده سرشت، نادیا آذری، فرین سلیمانی، طاهره سیما شیرازی، مامک جولایی، گیتا موللی، آرزو آقاجانی، فرحناز ابراهیمی، مرجان شهریاری، مینا فتوحی، و جناب آقایان دکتر مرتضی فرازی، اکبر دارویی، سعید ملایری و علی قربانی) مطابق بند ۷ یا ۸ ماده ۳ آیین‌نامه ارتقاء اعضاء هیأت علمی، و نیز اختصاص امتیاز ارزشیابی از بند «طرح‌های مداخله‌ای» به مرکز تحقیقات توانبخشی اعصاب اطفال دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی که متولی اصلی اجرای این طرح بوده است، مورد تأیید این معاونت قرار دارد.

گروه هدف: نوزادان و کودکان مبتلا به کم‌شنوایی^۱

تعاریف

الف- آسیب شنوایی^۲: هرگونه کاهش شنوایی بیش از ۱۵ دسی بل در یک کودک را گویند (کتز^۳، ۲۰۰۹) که دارای درجاتی است و از کم‌شنوایی تا ناشنوایی^۴ مطلق را دربرمی‌گیرد (نیلی‌پور و همکاران، ۱۳۹۲).

ب- تربیت شنیداری^۵: فرایند یادگیری استفاده از همه‌ی نشانه‌های شنیداری در دسترس، توسط فرد دارای آسیب شنوایی (نیلی‌پور و همکاران، ۱۳۹۲).

ج- ادراک شنیداری^۶: تفسیر یا سازمان‌دهی داده‌های حسی - شنیداری در مغز که از راه دستگاه شنیداری دریافت می‌شود (نیلی‌پور و همکاران، ۱۳۹۲).

د- باز توانی شنیداری^۷: مجموعه اقدامات آموزشی برای بهبود توانایی ارتباطی افراد کم‌شنوا (نیلی‌پور و همکاران، ۱۳۹۲).

ه- تمیز شنیداری^۸: توانایی مرتب‌سازی و تشخیص صداها از یکدیگر؛ مقایسه صداهاى شنیده شده با سایر صداها؛ تمیز صداهاى گفتاری و نیز صداهاى مختلف براساس تفاوت در فرکانس، شدت و الگوی فشار آنها (نیلی‌پور و همکاران، ۱۳۹۲).

1. hearing loss

2. hearing impairment

3. Katz

4. deafness

5. auditory training

6. auditory perception

7. aural rehabilitation

8. auditory discrimination